

Den vanskeligste av alle kunster

Det sies at livskunsten er den vanskeligste av alle kunster.

Den amerikanske filosofen Richard Shusterman, som nylig gjestet Norge, har tatt mål av seg til nettopp å skrive om den.

FILOSOFI

Av Arnfinn Bø-Rygg

Arnfinn Bø-Rygg er professor i estetikk (tverrfaglig), ansatt ved Det historisk-filosofiske fakultet ved universitetet i Oslo.

Å skrive om livskunsten er en skriving som bærer sterkt preg av egne erfaringer, praktiser, forandringer gjennom å sette seg i utfordrende situasjoner. Den amerikanske filosofen Richard Shusterman (1949) selv legger vekt på sin biografi: som sekstenåring flyktet han nærmest hjemmefra (USA) til Israel og tok utdannelse og militærtjeneste der. Han utdannet seg videre i Oxford og dro så tilbake til USA. Han har siden hatt lange opphold i Paris og Berlin og omgås filosofer og estetikere fra vidt forskjellige miljøer. Nå er han invitert til et lengre opphold i Japan.

Shusterman besøkte forrige uke Estetisk seminar, ved HF-fakultet, Universitetet i Oslo. Temaet var «Wittgensteins somaestetikk». Det ble også anledning til å stille ham spørsmål og diskutere hans rikkelige forfatterskap. Shusterman gir seg god tid og snakker lenge – forteller og elsker tydeligvis det anekdotiske. Han er meget avslappet, nærmest *gelassen*. Så mener han da også at samtale og refleksjon krever en passiv, mottagende holdning. Innbitte flinkhet og macho-argumentering er ikke hans sak.

«Somaestetikk» (av gr. soma = kropp, jfr. somatisk) er nærmest blitt varemerket for Shusterman, som i dag reiser verden rundt og foreleser om sin nye disiplin. Hans bok *Pragmatist Aesthetics. Living Beauty, Rethinking Art* (1992, ny revidert utgave 2000), som lanserte termen, er oversatt til ti språk. Han vil med dette begrepet utvide estetikkens og transformere den, bl.a. ved å gå tilbake til estetikkens begynnelse med Baumgarten som hevdet at estetikkens skule være en kognitiv disiplin til forbedring av livet. Men først og fremst er Shusterman inspirert av John Deweys pragmatistiske estetikk (*Art as Experience*, 1934). Shusterman er uten tvil den viktigste estetiske tenker innen pragmatismen etter Dewey. Men også Wittgenstein og Foucault hører til hans inspirasjonskilder. Han vil at filosofien skal være et arbeide med en selv. Mer enn i å overbevise andre består dette arbeidet i å utsette

foldet og nyansene hos; Bourdieu er ingen sosiologisk reduksjonist. Shusterman bidro i katalogen for *Dokumenta X* (teksten til Carsten Höllers og Rosemarie Trockels verk *Ein Haus für Schweine und Menschen*), og har skrevet flere artikler i det franske kunsttidsskriftet *Blocnotes*. Artikkelen «Art as Dramatization» (2001) ble holdt som åpningsforedraget ved en kongress om «Ästhetik der Inszenierung» ved Frankfurt-operaen.

Shusterman er ikke alene om å ville forandre estetikkens, fornye den i pakt med at kulturen endrer seg. Som hos så mange andre skjer det ved en *utvidelse* av den tradisjonelle estetikkens (læren om det skjønne i kunst og natur, ev. kunstfilosofi). «Environmental aesthetics» er én form for utvidelse, «estetisering» er annen. Særlig er den tyske filosofen Wolfgang Iser

I en periode var Shusterman rett og slett «the rap philosopher».

knyttet til det siste. Han snakker om en «estetisk vending» (etter den lingvistiske vending) og mener estetiseringen ikke bare er overfladisk (forskjønnelse av virkeligheten, hedonisme, innpakningsestetikk osv.); det er ifølge Iser også tale om en dybdeestetisering som har å gjøre med virkelighetens estetisering gjennom nye teknologier, den sosiale virkelighetens estetisering gjennom mediene, og som også omfatter estetisering av bevisstheten og mer spesifikt av erkjennelsen. Det var mot Iser Karl Heinz Bohrer skrev i *Die Zeit* i 1992: «Ein Terror liegt über dem Land: Die Akzeptanz des Ästhetischen».

Shustermans utvidelse av området for det estetiske er mindre pretensiøs og systematisk.

Betoningen av det sansmessige og sanselige (*alsthesis*) konsentrerer han mot kroppen, gjennom estetikk som en kroppslig disiplin, somaestetikk: «en disiplin for perfektjonering av sansning og dermed handling». Somaestetikken er «det kritiske, forfinende og forbedrende studiet av erfaringen og bruken av ens egen kropp som sted for sansmessig-estetisk verdsettning og kreativ selv-forming».

Han vil med dette begrepet utvide estetikkens og transomere den, bl.a. ved å gå tilbake til estetikkens begynnelse med Baumgarten som hovedet at estetikkens skulle være en kognitiv disiplin til forbedring av livet. Men først og fremst er Shusterman inspirert av John Deweys pragmatistiske estetikk (Art as Experience, 1934). Shusterman er uten tvil den viktigste estetiske tenker innen pragmatismen etter Dewey. Men også Wittgenstein og Foucault hører til hans inspirasjonskilder. Han vil at filosofien skal være et arbeidskildet. Han vil at filosofien overbeviser andre består dette arbeidet i å utsette seg for nye erfaringer, teste seg selv, overskride og forandre seg selv.

Shusterman, som er professor i filosofi ved Temple University, Philadelphia og Directeur de Programme ved Collège International de Philosophie, i Paris, høyeste innledertid som analytisk filosof. Han skrev en bok om T.S. Eliot and the Philosophy of Criticism og en rekke «hand-eds»-artikler om emner innen analytisk estetikk. Men i motsetning til så mange andre innen denne leiren, forble han ikke noen ryddegutt i hegnerens verden, men lot seg berøre av kunst og estetisk erfaring. Men som filosofen Richard Rorty tidligere, har Shusterman hevet noe av stilen fra den analytiske filosofi. Det gjør det han skriver klart og lett å følge. Det kan vi også se i de bokene som fulgte etter Pragmatist Aesthetics: Practicing Philosophy, Pragmatism and the

«Somaestetikk» er nærmest blitt varemerket for Shusterman.

Philosophical Life (1997) og Performing Live. Aesthetic Alternatives for the Ends of Art (2000). Artiklene og essayene i disse bøkene spenner over et vidt område: fra drøftinger av Heideggers og Rorty til selv-stilisering; fra rap-musikk til en teori om interpassjon og forståelse. I en periode var Shusterman rett og slett «the rap philosopher». Shusterman har også redigert en critical reader om Bourdieu, som han vil fremheve mang-

net, men også: Die Subjektivität des Ästhetischen.

Shustermans utvidelse av området for det estetiske er mindre preterstet og systematisk.

Betonningen av det sansesmessige og sanselige (aisthesis) konsentrerer han mot kroppen, gjennom estetikk som en kroppslig disiplin, somaestetikk: «en disiplin for perfektivering av sansning og dermed handling». Somaestetikken er «det kritiske, forfinende og forbedrende studiet av erfaringen og braken av ens egen kropp som sted for sansesmessig-estetisk verdsettning og kreativ selv-formling».

Dette innebærer selvsagt en rekonstruksjon av det antikke ideet om det filosofiske livet, som vi kan se både i den amerikanske transcendentale, pragmatismen og hos Wittgenstein og Foucault. Shusterman ynder å sitere Thoreau: «We are sculptors and painters, and our material is our own flesh and blood and bones». I den programmatistiske artikkelen «Somaesthetics: A Disciplinary Proposal» deles somaestetikken inn i tre: den analytiske beskjeftigelse og analyser (neuromenologisk, ontologisk, genealogisk) de kroppslige samlinger og praktiser og deres funksjon i kunnskapen og konstruksjonen av virkeligheten. Navn her er Merleau-Ponty, Foucault, Bourdieu). Den programmatistiske forestill og drøfter kritisk forskjellige former for somatisk forbedring og formling. Her nevner Shusterman Alexander teknikken, Feldenkreis-metoden (som han selv er utdannet i), yoga-former, erotiske praktiser m.v. Den praktiske somaestetikken er så den tredje dimensjonen, som altså ikke er produksjon av tekster, men praksisering, forstått som en integral del av somaestetikken.

Det har ikke manglet på kritikk av Shustermans program. En anmelder i Frankfurter Allgemeine Zeitung mente at somaestetikk måtte innebære noe slikt som «selvpløking mens man leser Kant, fjellklatring mens man leser Nietzsche og parter-øvelser mens man leser Heideggers». Den filosofiske kritikken har vært forutsigelig. Shustermans mening at estetiske betraktninger er av vital betydning for hvordan vi vil forme vårt liv og for hvordan vi vurderer hva et godt liv er. Det estetiske innebærer altså et etisk ideal og ideen om perfektjon og forbedring kan forsones med demokratiske verdier. Kritikken er at Shusterman her estetiserer og at han havner i en ond sirkel-

det gode livet er det estetiske livet og det estetiske livet er det gode livet (Margolis). Erkepragmatisten Rorty mener vi ikke behøver noen somatisk estetikk, fordi det er lite trolig at vi behøver noen estetisk teuri eller et estetisk program i det hele tatt.

Shusterman gir mange svar på disse kritikkene. Det beste synes å være henvisningen til den vide betydning han – i likhet med Wittgenstein – gir filosofi, som nye som angår «livets problems» og den selv-kritiske oppgave å forbedre seg selv. Betonningen ligger på forbedring, ikke på forklaring eller legitimering.

